

Véronique Leduc

GORRA, ETA HARRO

INTERPRETEEI ESKER ONA

“Entzule familia batetik nator, gorren %90aren gisara. Zazpi urtetan ohartu ziren nire gortasunaz. Lau maila daude: arina, ertaina, gogorra eta oso gogorra. Ni erdi aldean nago, soinu apalak entzuten ditut baina ez meheak; hots, bokalak bai baina ez kontsonanteak. Ezpainetan irakurri eta suposizioak egiten ditut, gaiaren arabera, aldapa, harrapa ala Kanada erran duen asmatuz. Oso akigarria da. Ordu pare bat gehiago lo egin behar dut interpreterik gabe entzuleekin pasa badut eguna.”

“Entzumenak gidaturiko jendarte batean gara eta ezer ez dugu eskuragarri”

Gortasuna ukatetik elkor identitateaz harro izaterainoko bidea egin du Véronique Leduc artista, militante eta unibertsitariak. Ez du bide erraza izan, barrenak inarrosi dizkio prozesuak eta guztia kontatzeko denbora hartu du. Leducen bidez, gorren errealitateaz ikasten dugu, baina batez ere gure jendarteaz, entzumenean oinarrituriko gure sistemaz. Hots, audismoaz, fonozentrismoaz eta entzule gisa ditugun pribilegioez.

 JENOFA BERHOKOIRIGOIN
 NATHALIE SAINT-PIERRE

Nola lotu zinen zeinu hizkuntzari?
Berant ikasi dut, 2013an. Gure familiar ahozkoan dabilzan elkorrak eta zeinu hizkuntzan dabilzanak bereizi ohi ditugu, ahozkoan dabilzanak entzumen urrikoak direla erranez, hots, entzumena hain “gaizki” ez daukatena. Amaren begietan entzumen urrikoa nintzen, ez nuen zeinu hizkuntza ikasi beharrik. Entzuleen gisara jarduteari dio jendarteak balio handia bideratzen.

Ikasteari lotu zinen.
Doktoretzan, Concordia unibertsitate anglofonoan jarraitzen nuen kurso bat, baina ezer ez nuen ulertzen! Ordura arteko estrategiek ez zidaten balio. Ezpainen mugimenduek ez zuten balio, suposizioek ezta ere, tonalitate ezberdinak ziren. Paraleloki, gorren arteko topaketa batera gomitatu ninduten. Zeinu hizkuntzan zebiltzan, ni interpretearekin nintzen eta entzule bakar honek nirea itzultzen zien eta haiena itzultzen zidan. Deseroso sentitu nintzen. “Ez duzu estakururik, ikas ezazu”, erran

zidan batek. Aldaketa unea izan zen. *Coming-out* (armairutik ateratzea, ingelesez) bat izan zen, harrigarriki betidanik izandako identitatearena.

Eskerrak artea hor zenuela.
Prozesu honek guztia inarrosi zidan. Sendatu beharreko umea nintzen. Guztia entseatu zuten gurasoek, Mont Royal igo genuen pazko egunez, iguzkia esnatu aitzin, iturriko ur benedikatua belarrietan ezartzeko. *C'est tombé à l'oreille d'un sourde* [Gor baten belarrietara iritsi da, euskaraz] komikia idazteak lagundu zidan mezu horretarik bereizten.

Alde politikoa du.
Gortza eta audismoa nozioak deskubritu nituen. Gortza edo *deafhood* nozioa 2003an plazaratu zuen Paddy Ladd ikerlariak, dimentsio patologikoa duen gortasunarekin ezberdintasuna egiteko. Existentzia ikuspegitik, kidetasuna azpimarratzen du gehiago, baina ez baitezpada alde boluntaristatik, baizik eta zapalduen aldean egotetik, istorioak modu be-

ARTEAN DAGOEN AUDISMOA DESERAIKITZEKO DEIA LUZATZEN DUEN MANIFESTUAREN IZENPETZAILE DA LEDUC.

rezian bizi arazten dizkigulako. Tesiaren galdera nuen: nola eraiki ditzakegu gure hausnarkearen arrastorik ez baldin badugu? Gogoeta gehienak ahozko hizkuntzetan idatzirikoak ditugu, usu entzuleen gogoetak izaki. Imajinatu euskaldunez idatziriko guztia frantsesez edota espainolez idatzia balitz? Ez luke funtzionatuko, hizkuntzak egiten gaitu, toki bat ematen digu munduan.

Audismoaz hitz egin dezagun.

Entzuten dutenei eta hauen jarduerari balio gehiago ematen dion sistema dugu. Bortizkeria anitz daude. Konplimentu gisa ongi mintzo naizela diotenean edota belarritako tresna berria kasik ez dela ageri zehazten didatenean, zer erran nahi du? Sendatu ala gorde beharrekoa dela.

Ez gara kontziente.

Elkor izaera osoki onartzen dutenek zeinu hizkuntzaz komunikatzen dute gehienetan. Aldarrien entzunarazteak erran nahi du hizkuntza berean gabiltzala. Autoktono eta Kanadaren arte-

ko berradiskidetze prozesuan urratsak eman badira autoktono lider batzuk ingelesez edota frantsesez hitz egitea onartuko dutelako da. Gure kasuan ez dugu beti aukerarik eta ez dute zapaltzaileek interpreteen pagatzea erabakiko. Beraz elkorroi dagokigu mezua entzuleei helaraztea, baina bide konplexua dugu.

Ezinduak ez, baizik eta gutxiengo linguistiko.

Elbarritasunaren perzpezioa aldatu da denboran zehar, baina orokorki ikuspegi medikala da beti nagusi, desgaitasuna pertsonaren baitan dagoela dion ikuspegia. Alderantziz, urritasuna jendarteak eragin mugetan dagoela dion modelo soziala dugu. Entzumenak gidaturiko jendarte batean gara eta ezer ez dugu eskuragarri. Elbarritua naiz koklea ezberdina dudalako? Ez badute hizkuntza mintzo, etorkinak elbarrituak dira? Guk ere gure hizkuntza eta kultura ditugu. Gure hizkuntza aitortua izanen den egunean, agian gehiago izango gara ikuspegi sozialetik elbarritu definitzen.

Manifestu bat idatzi duzue.

Fonozentrisismoaren deseraikitzearena, dozena bat artisten artean idatzitakoa. 1989ean jada atera zuten *Deaf View Image Art* manifestua Washingtonen (AEB), baina esentzialista zitzaigun eta guk artearen munduan dagoen audismoa deseraiki nahi genuen.

Musikaz bi hitz?

Musika musatik dator, inspiraziotik eta erritmotik, baina gure jendarte fonozentratuan soinuari mugatu dugu. Alta, erritmoa bisuala izan daiteke, bibrazioak ere baditu. Gorrok harreman ezberdina dugu musikarekin, bibrazioak gozatzen ditugu. Musika sorkuntzan ere gara.

Azken mezu bat entzuleei?

Kontzientzia hartzetik hasten da guztia. Entzulea naiz eta pribilegioak ditut. Entzumenak dudala? Bale, zuria naizen gisara. Arrazismoa ez da bakarrik pertsona arrazializatuen kontua, zuritasunaz hitz egin ez zaio arrazismoaren aurkako borrokan guztiei toki bat ematen. Kontzientzia hartuz gero hitz egin dezakegu justizia sozialaz eta idealean aliatu postura hartzeaz. ●